

Talud astuvad sammu tarbijale lähemale

Sel suvel võtavad mitmed mahetalud vastu mahetoitude tarbijaid, kes saavad kohapeal tutvuda mahepõllumajanduse ja mahetootjatega ning maitsta mahetoitu. Tarbijate huvi toidu ja selle päritolu vastu on kasvamas ning mahetoitude päevad mahetaludes pakuvad neile ehedat ja vahetut kogemust.

Juba aastaid on paljud mahetaluni-
kud lahkelt teisi mahetootjaid oma taludes vastu võtnud – igal aastal korraldatakse taludes mahepõllumajanduse õppepäevi. Sellise võimaluse eest on vastuvõtjatele tänulikud nii koolituste korraldajad kui ka osalenud mahetootjad. Mahetoitude tarbijaid satub aga taluüvedele suurema seltskonnana harvem. Tänavu suvel on tarbijatele mõeldud kolm mahetoitude päeva, kus igaüks saab oma silmaga näha, kuidas mahe-

tootmine käib ning kuulata mahetootjate asjakohaseid selgitusi. Samavõrra tähtis on võimalus mahetoitu ka kohapeal maitsta. Esimene mahetoitude päev peeti Väike-Pakri saarel, teine Paistu vallas ning kolmas Haanjamaal.

Lihaveised tulid tervitama

21. juulil toimus mahetoitude päev Väike-Pakri saarel, kus sai tutvuda mahe-
lihaveiste pidamisega. Osalejatele näi-

SISU

Talud astuvad sammu tarbijale lähemale

lk 1

Põldudel kasutatavad pestitsiidid kahjustavad tolmeldajaid

lk 3

Kuressaare Merepäevad: friikartul, sealihashašlõkk ja hapukapsas

lk 5

Rootsist tuldi tagasi paljude heade mõtetega

lk 6

Mahekartulitooted maailmaturule

lk 8

IFOAMi ELi Grupp toetab rohelisemat põllumajanduspoliitikat

lk 9

Koostöökoogu lahkab uut põllumajanduspoliitikat

lk 10

Uudised

lk 11

Foto: Urmas Volmer

Naatsaku talus toimunud mahetoitude päeval võõrustas külalisi taluperenaine Nora von Schwanenflügel

Foto: A. Vetemaa

OÜ Pakri Tarvas lihavecistega sai tutvust teha päris lähedalt

dati, et loomakasvatuse saab olla väga loomasõbralik ja kasulik ka loodusele. Pakri saarel võtsid huvilisi vastu maheettevõtte **Pakri Tarvas OÜ** omanikud **Urmas Sepp** ja **Ilmar Heinleht**. Ja muidugi väga sõbralikud loomad, kes tulid kohe uudistama, kui külalised kohale jõudsid. Inimesi oli kokku üle 30, nende seas palju lapsi. Külalistele pakuti kohalikku toitu: liha sama karja loomalt, kartulit ja köögivilja kohapealt. Osalejatele oli meeldejäädav kohtumine mahevecistega, kus pealik Artjom, 15-aastane Šoti mägiveise pull, astus kohe uudistades ligi. Vecised olid sõbralikud, nad lubasid end paitada ja neile võis leiba pakkuda.

Pakri Tarvas OÜ peab rohkem kui 600 hektaril rannaniitudel kokku 150 lihavecist. Karjatatakse nii Suur- kui ka Väike-Pakri saarel. Loomad on vastupidavamad vecisetõud: peamiselt hereford ja šoti mägiveis, sest talvel on nad metsas, kus neil on piisavalt varju ja kuhu neile veetakse rohkesti heina. Loomad on terved ja tunnevad ennast väga hästi. Lihavecistepidamisel on ka looduskaitsealine aspekt – sellega hooldatakse Pakrite väärtuslikke poollooduslikke kooslusi rannaniite, mis muidu kasvaksid täis pilliroogu ja võsastuksid. Urmas Sepa sõnul on tegu loomuliku ja looduslähedase loomapidamisviisiga, mis saarele hästi sobib. Võrreldes nel-

ja aasta taguse ajaga, mil loomad saarele toodi, on maastikupilt palju muutunud: roostunud tuleohtlikest aladest on saanud avatud rannaniidud, kus saavad peatuda rändlinnud. „Teeme mõnuga normaalset asja. See meeldib nii meie loomadele kui ka meile endile,“ kinnitas Urmas Sepp.

Naatsaku mahetoidu päeval üle saja osaleja

12. augustil korraldati mahetoidu päev Viljandimaal Paistu vallas asuvas Naatsaku talus. **Naatsaku talus** kasvatatakse nii põllusaadusi kui ka koduloomi, teiste hulgas kodustatud metssigu. Kohal olnud mahetootjad tutvustasid mahetoiduhuvilistele teraviljatooteid, piimasaadusi ja -tooteid, köögivilju, ebaküdoonia- ning astelpajutooteid. Söögiks pakuti Naatsaku talu pererahva valmistatud rikkalikku einet mahetoorainest.

„Nooremana oleksin vastanud küsimusele, miks just mahetootmine, et mulle on oluline pakkuda oma lastele tervislikku toitu. Nüüd, vanemana, on minu rõhk mujal,“ rääkis Naatsaku talu perenaine Nora von Schwanenflügel. „Mõtlen sellele, et me kõik kasutame seda maad nagu külalised. Eesti on nagu väike paradisi, kus on puhas vesi ja rikkumata loodus. Tahan selle seisundi hoidmisele ja parandamisele oma tööga kaasa aidata.

Naatsaku talu lugu, hooneid ja tootmist tutvustas **von Schwanenflügelite** pere: vanaperenaine Nora koos abikaasa Markuse, noorperenaise Kersti ja noorperemehe Martiniga. Lõuna valmistamine toimus Kersti valvsa silma all.

Oluline teema oli Viljandi toiduring OTT – otse talust tarbijale. Nagu nimigi ütleb, müüvad kohalikud mahe- ja väiketootjad selle süsteemi kaudu oma toodangut otse tarbijale. Täpsemalt saab asja uurida OTTi veebilehelt <http://viljandiott.blogspot.com/>

Naatsaku talu õuel toimetas korraga üle saja inimese: uudistama oli tulnud 90 tarbijat, neist 20 last ning kümme mahetootjat, sinna juurde veel talu pere ja neid külastavad Nora von Schwanenflügel kaks poega oma peredega.

Üllatuslikult kohale tulnud põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder kinnitas, et mahetoidu päevast ja toiduvõrgustiku OTT tegemistest jäi talle väga hea mulje ja mitte ainult sellepärast, et mahetoit on ökoloogiliselt puhas ja ter-

Foto: U. Volmer

Naatsaku talus pakuti osalejatele mahetoidu kõrval ka sisukat teavet mahetalu toimimisest

vislik ning talus nähtud elulaad on tasakaalus loodusseadustega. Ministri sõnul on toiduvõrgustik on ka väga hea relv kauba anonüümseks muutmise vastu, sest järjest rohkem on *private label* tooteid, mille puhul me ei tea, kust on pärit selle tooraine ja kes on tootja. Toiduvõrgustikus on aga kaubal nimi ja identiteet. Kui teame, kust meie toit tuleb, saame hakata ka ise paremaid valikuid tegema. OTT aitab väiketaludel ellu jääda, aidates neil luua oma turundusvõrgustikku.

Mahetoidu päeval käis tervitamas ka Paistu vallavanem Ene Saar, kes tunnustas kohalikke ettevõtlikke mahetootjaid, kes võtsid vaevaks oma tegemisi laiemale avalikkusele tutvustada. Oleks selliseid tegusaid inimesi rohkem.

Selle päeva suurest huvist innustununa

leiavad OTT toimkonna liikmed, et nad astuvad õiges suunas ja algne idee korraldada koostöös OTT-iga liitunudega talude külastuspäevi saab hoogu juurde.

Mahetoidu päevade korraldamisel on suur roll kohalikel mahetootjatel ja organisatsioonidel. Päevad toimuvad Eesti Biodünaamika Ühingu ja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutuse veetava turuarendustoetuse projekti raames, mida toetab Põllumajandusministeerium.

26. augustil Haanimaal Hartsmäe talus toimunud mahetoidu päevast saab lugeda järgmisest lehenumbri.

Allikad: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus; Liisi Seil, ajaleht Sakala

Foto: A. Vetemaa

Šoti mägiveise pulliga said suhelda ka kõige pisemad mahepäevalised

teadusuuringud

Põldudel kasutatavad pestitsiidid kahjustavad tolmeldajaid

2012 a juunis kaitses Eneli Viik Eesti Maaülikoolis väitekirja filosoofiadoktori kraadi taotlemiseks põllumajanduse õppekava entomoloogia erialal. Töö pealkiri oli „Väetamise ja pestitsiidide kasutamise mõju mesilaselaadsetele (Apoidea) suvirapsil.“ Tööd juhendasid prof. Marika Mänd ja prof. Anne Luik. Kuigi tegu on tavatootmises tehtud uuringuga, on selle tulemused tähtsad ka mahetootmises, sest tolmeldajate olukord ei jäta mõju avaldamata ka mahetootmisele.

Suviraps on oluline õlikultuur, mille kasvupind on Põhja-Euroopas, k.a Eestis viimasel paaril aastakümnel oluliselt suurenenud. Kiirekasvulise kultuurina vajab raps palju toitaineid, mistõttu korralikke saake saadakse piisaval väetamisel. Raps on peamiselt isetolmlev, kuid risttolmlemisel paraneb seemnete kvaliteet ja kvantiteet. Seega mõjutavad mesilased kui rapsi peamiselt tolmeldajad ka rapsikasvatuse majanduslikke näitajaid, mistõttu on otstarbekas soodustada nende kohalolekut rapsipõldudel. Seejuures on raps õite suure nektaritootlikkuse ja selle suure suhkrusisalduse ning väärtusliku õietolmu tõttu mesilastele väga atraktiivne toidutaim.

Viimastel aastakümnetel on aga järjest teravamalt kerkinud esile **tolmeldamiskriis maailmas – putuktolmeldajate arvukus ja liigirikkus on vähenenud,**

mistõttu kõigile looduslikele ja kultuurtaimedele ei jätku enam piisavalt tolmeldajaid. Eriti drastiliseks tolmeldajate kao näiteks on 2006. aastast ilmnema hakanud tarude hukkumise sündroom, mille korral tarud on lihtsalt tühjaks jäänud, olles ise kahjuritest puutumata ning ka surnud mesilasi ei esine. Ühest põhjust ei ole sellele sündroomile veel leitud, kuid tolmeldajate kao peapõhjuseks peetakse siiski intensiivistunud põllumajandust, sh maakasutuse muutusest tulenevat elupaikade ja toiduresursi kadu ning suurenenud pestitsiidide kasutust.

Rapsi kasvupinna suurenemine on loonud soodsad tingimused kahjurputukatele, kellest Eestis on suurimaks probleemiks suvirapsil hiilamardikad. Seetõttu on tavatootmises insektitsiidide kasutamine muutunud rapsikasvatuse peaaegu vältimatuks osaks. Kahjuks

mõjuvad putukatõrjevahendid kahjulikult ka kasulikele putukatele, sh tolmeldajatele. Selleks, et kaitsta mesilasi pestitsiidide kahjulike mõjude eest, tuleb eelkõige vältida õitsvate taimede pritsimist. Teatud juhtudel on see siiski lubatud nagu nt püretroidide puhul, millele on lisatud repellenti ehk eemalepeletavat ainet – repellentne toime põllu tingimustes on siiski küsitav.

Keemiafirmad peavad enne uue pestitsiidi turule lubamist viima läbi katsed selle toksilisuse kohta elusorganismidele. Enamus neist tehakse laboritingimustes või väikesemahuliste põldkatsetena, mistõttu tulemused ei pruugi peegeldada tegelikku olukorda põllul. Enamus uurimusi viiakse läbi mudelorganismi meemesilasega ning tulemused kantakse üle ka looduslikele tolmeldajatele, sh kimalastele. Viimaste käitumismustrid on aga meemesilaste

omadest oluliselt erinevad. Lisaks sel-

Foto: et.wikipedia.org

Karukimalane

lele võivad mesilased puutuda kokku ka pestitsiidide subletaalsete doosidega, mis neid ei tapa, kuid võivad muuta näiteks mesilaste käitumist ning avaldada mõju pere eluvõimele. Pestitsiidide subletaalsed ja järeltoimed ei pruugi avalduda alati käitumises. Selleks, et paremini mõista muutusi, mida keemikaalid organismis põhjustavad, on käitumuslikke uuringuid vaja toetada füsioloogiliste katsetega.

Mida rohkem õisi, seda rohkem tolmeldajaid

Tulenevalt eelpool väljatoodud probleemidest uuriti doktoritöö raames, kas lehekaudne lisaväetamine mikroväetistega mõjutab suvirapsi õite tihedust ning nektari- ja õietolmu produktsiooni ning seeläbi ka õisi külastavate mesilaselaadsete – meemesilaste, kimalaste ja erakmesilaste – arvukust. Selleks viidi 2004. ja 2005. aastal läbi katse, mis koosnes blokk-asetuses paiknevatest katselappidest (igaüks 1 x 10 m), 8 varianti neljas korduses. Variandid olid järgmised: kontrollvariant, mida ei väetatud; variant, mida väetati vaid kompleksväetisega OptiCrop; ülejäänud kuut varianti väetati nii kompleksväetisega OptiCrop kui ka erinevate lehekaudsete mikroväetistega (sõltuvalt katsevariandist sisaldasid järgmisi elemente: B, Cu, Mg, Mn, Mo, S).

Uurimuse tulemusel leiti, et suvirapsi õisi külastavate mesilaselaadsete arvukus korreleerus peamiselt positiivselt õite tihedusega, kuid mõõdukalt ka nektari- ja 2005. aastal nõrgalt ka õietolmu produktsiooniga. Rapsi külvielne väetamine kompleksväetisega OptiCrop suurendas nii õite arvu kui ka nektari- ja õietolmu produktsiooni ning sellega suurenes mesilaste toidures-

surss. Mikroväetistega lehekaudne lisaväetamine ei mõjutanud õite arvu ega õietolmu produktsiooni, kuid mõjutas oluliselt nektaritoodangut (mangaani lisamine mõjus võrreldes teiste lehekaudselt lisatud mikroväetistega pärssivalt).

Fastac mesilasi eemale ei peleta

Uuriti ka rapsipõllul hiilamardikate tõrjeks kasutatava repellentse püretroidse insektsiidi Fastac 50 EC (toimeaine alfa-tsüpermetriin 50 g/l) väidetavalt eemalepeletavat toimet meemesilastele. Selleks viidi 2003. aastal läbi põldkatse rapsipõllul, millest üht osa pritsiti ja teist ei pritsitud insektsiidiga. Lisaks tehti aastatel 2003-2005 ka väikesemahuline põldkatse, mis koosnes blokk-asetuses paiknevatest katselappidest (igaüks 1 x 10 m), 3 varianti neljas korduses: pritsimata, üks kord pritsitud ja kaks korda pritsitud variant.

Selgus, et meemesilased ei eristanud avamaastikus läbi viidud põldkatsete töödeldud ja töötlemata rapsitaimi ega teinud väikesemahulises põldkatsetes vahet pritsimata, üks kord pritsitud ja kaks korda pritsitud rapsitaimede vahel. Fastac 50 EC repellentset toimet ei tuvastatud isegi 24 h pärast pritsimist, kuigi ametlikel andmetel peaks see neid peletama 48 h jooksul. Kõige olulisemaks signaaliks meemesilastele osutus korjema valikul õite tihedus, mis kaalus üle insektsiidi peletava mõju. Kuna insektsiidiga töödeldud rapsipõldudel on kahjurite hukkamise tõttu õisi rohkem, on see meemesilastele atraktiivsem ja ühtlasi ka ohtlikum.

Pestitsiidi kahju on ilmne

Laborikatses uuriti Fastac 50 EC subletaalseid mõjusid majanduslikult enimkasutatava loodusliku tolmeldaja karukimalase, hingamisrütmi ja ainevahetuse ja veekao tasemele. Viimased on heaks füsioloogilise seisundi näitajaks.

Leiti, et Fastac 50 EC subletaalsed doosid muutsid oluliselt karukimalaste ainevahetuse taset ja hingamisrütme: rahuolekus sageli esinev katkendlik hingamine muutus tsükliliseks või pidevaks. Kõige levinum hüpotees katkendliku hingamise kasulikkuse kohta on vältida hingamisel tekkivat veekadu, mis teatud tingimustel võib põhjusta-

da putuka ärakuivamise. Meie uurimuses aga ei tuvastatud insektsiidi olulist mõju veekaole – seega ei leitud kinnitust teooriale, et katkendlik hingamine toimib kui vett säästev mehhanism, vaid selle taga on muud põhjused. Lisaks leiti, et isegi 10 korda lahjem Fastac 50 EC lahus, kui Eestis rapsipõllul soovitatav pritsimisnorm, vähendas oluliselt karukimalaste eluiga.

Pestitsiidide tootvatele ettevõtetele on küll kohustuslik lisada kõigile oma toodetele info letaalsete dooside kohta, kuid kahjuks ei peegelda laboris ja väikesemahulistes põldkatsetes tehtud uurimuste tulemused alati tegelikku olukorda põllutingimustes. Siin võivad mesilaste valikuid mõjutada mitmed neile olulised faktorid, nt õite tihedus, mis oli meie uurimuses nende korjema valikul peamiseks signaaliks. Lisaks selgus, et subletaalsed pestitsiidide doosid mõjutavad tolmeldajate füsioloogilist seisundit ning võivad seega olla üheks võimalikuks tolmeldajate kao (sh perede hukkamise sündroomi) põhjuseks. Tolmeldajad on evolutsioonis kohastunud ära tundma erinevaid signaale ning vastavalt nendele käituma. Kuna pestitsiidide kasutamine on selles protsessis küllaltki uus nähtus, ei ole tolmeldajad nendega veel kohastunud ja riske ära tundma õppinud.

Kokkuvõtteks

Pestitsiidide ei tohiks kasutada rutiinselt ja lihtsalt profülaktika mõttes, vaid vajadust nende järele tuleks põllul eelnevalt seirata.

Tolmeldajate kaitsmist pestitsiidide negatiivsete mõjude eest tuleks toetada ka läbi erinevate poliitikate, nt ELi ühise põllumajanduspoliitika põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetmega.

Vajalikud on täiendavad uurimused pestitsiidide toksilisusest, järeltoimetest ning nõrkade dooside mõjust elusorganismidele ning välja tuleks töötada keskkonnasõbralikumaid kasvatustehnoloogiasid (sh entomovektor-tehnoloogia ja biopestitsiidid).

ENELI VIIK
Eesti Maaülikool
eneli.viik@emu.ee

maheliha promoüritus

Kuressaare Merepäevad: friikartul, sealihašašlõkk ja hapukapsas

Inimeste söömisharjumusi on raske muuta. MTÜ Saare Mahe üritab seda teha maheliha reklaamkampania raames, mis on rahastatud turuarendus-toetuse kaudu ja teostamisel koostöös PR firmaga Adell Taevas OÜ. Veel sellel aastal on tulemas mahepõllumajandust ja maheliha tutvustav hõrgutavate retseptidega trükis, maheliha tutvustamine koolides, reklaamid ajakirjades, raadios ja internetis ning välireklaamid, maheliha veebileht ja muudki.

Augustikuu algusesse oli planeeritud suur maheliha degustatsiooniüritus Kuressaare Merepäevadel. Ja mis plaani võetud, sai ka ellu viidud. Lihatoetusse rändasid Riido Ökotalu (Jaan ja Anne Kiider) lihavesi noorpull ja Lepiku talu (Taivo ja Maire Aavik) pooleaastased talled.

Hirsuure telgi alla paigutati laud nagu restoranis ning telgi ette seati tööle Saare Mahe mobiilne suitsuahi ja täissuuruses lambarümba küpsetamiseks konstrueeritud grilliagregaat. Telk ise oli nii seest kui ka väljast uhkete reklaamplagudega, mis inimesi maheliha eelistama peaksid panema, ehitud. Li-

Fotod: Adell Taevas OÜ

Raadiohääli Allan Roosileht kutsus inimesi maheliha maitsma, talle sekundeerib pealihameister mahetalunik Aivar Kallas

saks lihale olid meil ka mahetunnustusega leivad ja muud küpsetised, joogid, nii lahjemad kui ka veidi kangemad, nii salatid kui ka saarlaste vajadusi ja maitseid arvestades kõiksugu juurviljad ning kartulgi. Ikka kõik mahe muidugi.

Ja nii me seal kaks päeva ja pooled ööd muudkui küpsetasime ja suitsutasime

ja seletasime rahvale, et miks maheliha hea on ja mida see mahepõllumajandus ikka täpselt tähendab. Uudistajatest puudu ei olnud. Söödi ära kaks lammast, mille valmistamine isegi ilmselt enam huvi pakkus kui liha ise, pulli maks, mida keskoises melus kordades rohkem oleks võidud ära süüa, rohkesti loomalihahtust ja hakklihahtust. Grillitud lamba kondidki läksid lõpuks oksjonil kaubaks. Suitsuahjust tulnud liha oli aga nii maitsev, et tegijad ise (st meie) ka imestasid. Pulli sisefilee suurimad austajad olid aga lõunanaabrid lätlased.

Meie meeskond lustis aga edasi ja jäime oma tegemiste ja rahvale antud maheliha alaste tarkuste edastamisega väga rahule. Ainult et pealkirjas mainitud kauba pakkujate juures oli tunglemine ikkagi suurem. Paraku. Aga see pärast tulebki rahvast valgustada ja keegi teine seda meie eest ära tegema ei tule.

Edu asja edendamisel!

AIVAR KALLAS
MTÜ Saare Mahe

Rahvale pakkusid liha valmistamise meetodid samavõrra huvi kui liha maitsmine

õppereis

Rootsist tuldi tagasi paljude heade mõtetega

Sellel suvel külastasid mahetootjad Rootsi lõunaosa Skane piirkonna maheköögiviljakasvatajaid. Harju Mahetootjate Ühingu tellimisel korraldas Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus Põllumajandusministeeriumi turuarendustoetuse toel maheköögiviljakasvatajatele õppereisi.

Rootsis külastati nii väiksemaid kui ka suurema tootismahuga talusid ja tutvuti erinevate turustusviisidega. Väikeste talude omapära on see, et tooteid on mitmekesises sortimendis, müüakse otse kauplusesse ja sageli on talus kohapeal sissestatud müügikeskus, mis töötab näiteks nädalavahetusel. Nii näiteks oli **Ingeman & Asa Anderbergi** talus kauplus lihtsas kuuris, kus köögivilja sai ise kastidest võtta ja lisaks müüdi naabertalu kanamune. Suuremad talud toodavad tihti tööstuse või kokkuostjate jaoks. Sageli on koostöölepped sellised, et kokkuostja tarnib ka seemne ning teeb külvi- ja koristustöö, vahel isegi teatud harimistööd. Köögiviljakasvatust püütakse võimalikult palju mehhaniseerida, nägime mitmesuguseid vahelharimis- ja koristusriistu. Samas jätkub rohkelt käsitsi-kõpplamist ka suurematele põldudele.

Elisabeth & Lars Hanssoni 30 hektari suurune talu (www.bjarhus.se) tegeleb talust otsemüügiga ja kasvatab üle 300 lamba. Talul on oma tapamaja ning müüakse pakendatud liha. Talvel on 50-60 lammast kasvuhoones. Nen-

Bengt Ekelundi talu hernelõõdu ehtis suur silt teatega, et herneid kasvatatakse Magnihillile, ei puudunud ka Rootsi ökomärk

Fotod: A. Vetemaa

Iseliikuv rohimisalus on Rootsi köögiviljataludes väga levinud seade. Töövõtteid katsetab maheköögiviljakasvataja Margus Lille Kiltsimäe talust

de sõnnik jääb kasvuhoonesse kompostiks ja kevadel kasvatatakse kääriiva sõnniku soojuse jõul kassettides istikuid (kurk, tomat, maitsetaimed jne) nii oma talu tarbeks kui ka müügiks. Talul on 5 ha kartulit, varasest kartulist kasvatatakse sorti „Mathilda“. Köögivilja on 3 ha, kasvatatakse brokkolit, naerist ja porgandit. Porgand külvatakse mai lõpus, kui mulla temperatuur on üle 10 kraadi. Porgandi seemne tarnib ja külvab maha kokkuostja.

Huvitav oli **Bengt Ekelundi** talu. Maad on talul üle 200 ha, sellest 40 ha maheköögivilja, ülejäänud mittemahe dal maal kasvatatakse teravilja, rapsi ja suhkrupeedi. Külvikorras on valge ristlik koos raiheinaga. Sellele väljale antakse vedelsõnnikut 20 t/ha künni alla. Järgnevad pastinaak-oder-porgand või hernes.

Meie tootjatele suhteliselt uudset kultuuri pastinaaki kasvatati 4 hektaril. Tegu on küllalt riskantse kultuuriga. Külvatakse esimesel võimalusel keva-

del. Idaneb kaua. Kevadel enne tärkamist leegitatakse kaks korda ja esimene vahelharimine tehakse 4 cm sügavusest. Kokku kulub harvendamisele ja käsitsi rohimisele 250 töötundi hektari kohta. Viimase harimisega mullatakse vaod üles. Öisi ei lasta tulla, sest siis kannatab juurika maitse. Pastinaagi kiire kasv on augustikuuks. Koristatakse, kui vili on 30 cm pikk ja umbes 10 cm läbimõõdus. Talu kasvatas kahte sorti: „Pallas“ ja „Albino“. Pastinaak müüakse töötajale Magnihill, keda reisil samuti külastati.

Hernes kasvatatakse konserveerimiseks tööstusele. Hernes hoitakse umbrohu puhas äestamisega, viimane äestamine tehakse, kui taimed on 10-20 cm kõrgused ja hakkavad moodustama raage. Tänavu oli palju lehetäisi, mida tuleb kindlasti tõrjuda. Lehetäide kahjustatud kaunid kasvavad kõveraks ning roheline hernekauna kombain neid ei ava. Kaod suurenevad sellega kuni 80%. Haigusete ennetamiseks hernelõõdu enne kaheksat aastat samal põllul ei kasvatata. Selles

talus kasvatatakse varast porgandit kokkuostjale, kelleks on üks kaupluskettidele porgandit müüv suurem talu. Sor-diks on „Bolero Napoli“. Lepingu järgi valmistavad maad osaliselt ette kokkuostja masinad. Moodustatakse peenrad ja külvatakse seeme maha. Umbrohtu-sid leegitatakse enne porgandi tärka-mist. Algul kasvab porgand loori all. Juuli esimesel dekaadil algab koristus, selle töö teeb samuti tööstus. Porgandi hooldamisele kulub tootjal endal 400 tundi käsitsitööd hektari kohta.

Ka **Per Modigi** talust oli nii mõnda-gi meelde jätta. Mahetootmine on 20 hektaril. Peremees katsetab erinevaid aedoa sorte. Seemne tellib ta Lõuna-Ameerikast ja kasvatab aeduba seemne saamiseks. Lisaks aedoa sortidele kasvatatakse nt ka sojauba. Suurem pind on porgandi all. Eelvili porgandil on lu-piin. Selleski talus on porgandi kasva-tamisel kokkustjaga leping ja osapool-te poolt tehtavad tööd on seal täpselt kirjas. Kokkustaja ostab kogu porgandi, külvab, koristab ja teeb ka mõningaid harimistöid.

Peter ja Linda Nilssoni talus kasvata-takse köögivilja 150-pealise piimakar-ja kõrval. Suuremal pinnal kasvavad porgand ja kartul. Ühel hektaril on sa-lat, fenkol, peet ja kapsas. Turustatakse kauplustele ja otse toitlustusettevõtete-le. Fenkolit võiks ka meie mahetootjad otse restoranidele kasvatada.

Laiema pildi Rootsi lõunaosa mahe-tootmisest andis kohtumine kohaliku mahetootjate organisatsiooni esinaise **Charlotte Norrman Oredssoniga** tema enda talus (www.skeagard.se). Talus on 15 000 kana. Kanadele söödakse kuumutatud püdelat sööta. Kanasõnni-kust toodetakse biogaasi, millest jätkub nii oma kui ka naabertalule. Biogaasi tootmise hooned ehitati ELi toel. 125 ha maad on külvikorras, kus kasvatatakse nisu ja rapsi. Talul on kaheksa maja-kest puhkajate majutamiseks ning väike pood, kus müüakse ökotekstiiltooteid. Mahetootjatel on oma organisatsioon, mille liikmemaks sõltub talu suurusest. Tegeletakse lobitööga ja promotakse mahetootmist. Võideldakse näiteks ka selle eest, et koolid ja lasteaiad toitlus-taks mahetoiduga, selleks koolitatakse lasteastutuste kokkasid. Organisatsioo-ni kaudu alustati toodete otsemüügi-ga.

Talvel on selles kasvuhoones lambad. Tomatikasvatases kasutatakse põhumultši

Porgandipõllul tegi tööd porgandite kokkuostjale kuuluv harjade ja hanijalgadega vahelharija

Selle kombainiga koristab töötlemisettevõtte Magnihill oma tarnijate põldudel rohelist hernest

Kõige väiksemal talul mida külastati, Vidablickil, on 5 ha mahemaad. Kasvatatakse maasikaid, rohelist sparglit, suhkrumaisi, kartulit ja köögivilju. Maasikate müük toimub osaliselt nii, et tarbija tuleb tallu ja korjab maasikaid ise. Sellised maasikad on märksa kallimad, sest ostja valib ju ainult parimad marjad ja saab korjamise ajalgi kõhu marju täis. Selle järel tehakse järelkorjamine moosi tarbeks. Spargli müük toimub kaupluste kaudu ja otse restoranidele. Spargli

koristusega ei või hilineda, võrsed puituvad väga kiiresti ja kvaliteet langeb. Sparglikasvatus võiks ka meie mahe-tootjate juures hoo sisse saada. Restoranid oleks kindlasti huvitatud lepingute sõlmimisest.

Kokku käidi kaheksas talus, külastati ka ühte köögivilja töötlemise ettevõtet ning Rootsi Põllumajandusülikooli Alnarpri osakonda ja selle mahekatsepõlde. Mahetoidu turustamist sai uudistada Malmö ökopoodides.

Osalejad tulid õppereisilt tagasi paljude väärtuslike mõtete ja kogemustega. Ikka ja jälle leidis kinnitust, et parem oma silmaga üks kord näha kui kümme korda kuulda. Eriti oluline on see just maheköögiviljakasvatases, kus kodumaist kogemust napib. Lisaks on ka nõudlus puuvilja- ja marjakasvatuse teemalisele õppereisile.

KARIN HÜVA
karin@leho.ee

projekt

Mahekartulitooted maailmaturule

Eesti ja Läti mahetootjad ja maheorganisatsioonide esindajad kohtusid Cesises 8.-9. mail 2012 projekti BALTORGPOATATO rahvusvahelisel seminaril "Knowledge Transfer and Generation of Innovation in and for the Organic Sector" (teabesiire ja innovatsiooniedendus mahesektoris ja mahesektorile). Seminari eesmärk oli tõsta teadlikkust Euroopa Liidu seadusandlusest mahepõllumajanduse alal, otsustusprotsessidest ELis ja nende mõjutamise võimalustest, samuti käivitada arutelu leidmaks innovaatilisi lahendusi mahekartulikasvatamise edendamiseks Lätis ja Eestis. Seminari peamised esinejad olid **Christopher Stopes**, ülemaailmse mahepõllumajanduse organisatsiooni IFOAMi ELI grupi president ja **Marco Schlüter**, IFOAMi ELI grupi direktor.

Seminari esimesel päeval anti ülevaade mahepõllumajandusest Euroopas ja ELi ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) uue programperioidi võimalustest, IFOAMi lobitööst Brüsselis, Läti ja Eesti mahepõllumajanduse olukorrast ning Soome kogemustest mahetoodete ekspordimisel. Toimus paneeldiskussioon ÜPP I ja II samba võimaluste osas ja mahepõllumajandussektori ettepanekute üle sellesse. Lisaks arutleti mahekartulikasvatuse toetuse teemadel. Tõdeti vajadust seista selle eest, et toetus uuel programperioidil suureneks.

Kui esimene päev keskendus laiemalt mahepõllumajandussektori arengu ja otsustusprotsesside mõjutamise võimalustele, siis teisel päeval arutati peamiselt mahekartulikasvatuse nõuete ja edendamise teemadel, kuulati Soome mahepõllumajandusorganisatsiooni Lu-

omuliitto esindaja ettekannet ja tutvuti kartulitöötajate SIA Aloja Starkelsen tegevusega. Edasiseks tegevuseks koguti mõtteid töögruppides, põhirõhk oli innovaatilistel tehnoloogilistel lahendustel ja teabesiirdel teaduselt praktikutele.

Projekt **BALTORGPOATATO - Baltic Organic Potato for the World Market** (Baltikumi mahekartul maailmaturule) algas 2011. a ja lõpeb 2013. a., kaasrhabastab Euroopa Regionaalarengu Fondi Eesti-Läti programm. Projekti eesmärk on edendada mahekartulikasvatavate, -töötajate, -aretajate ja teadusasutuste koostööd Eestis ja Lätis, et arendada ja tutvustada Baltimaade mahekartulitooted. Tegevuste laiem eesmärk on jõuda mahekartulitoodetega maailmaturule. Toimuvad koolitused, seminarid, tehakse turu-uuringuid, osaletakse messidel jm. Järgmine üritus on 22. septembril Suurel Paunvere väljanäitusel ja laadal, kus jagatakse avalikkusele projekti tegevuste kohta detailsemat infot.

Eestist on partneriteks Eesti Biodünaamika Ühing ja Jõgeva Sordiaretuse Instituut. Projekti juhtpartner on Läti tärielisetootja SIA Aloja Starkelsen, kelle tootevalikusse kuulub ka mahetärklis ja kes ostab tärkilise valmistamiseks mahekartulit ka Eesti tootjatelt.

Lähem info projekti kohta:
www.baltorgpotato.com
Kontakt Eestis: **Tõnu Kriisa**
tonu.kriisa@gmail.com

Foto: BALTORGPOATATO

Cesise seminaril osalejad kuulasid huviga IFOAMi ELI Grupi esindajate kogemusi ja soovitusi. ELI Grupi tippjuhid Balti riikidesse just sageli ei satu.

TOIMETUS

IFOAM

IFOAM ELi Grupp toetab rohelisemat põllumajanduspoliitikat

Euroopa Liit ja selle liikmesriigid valmistavad ette uut põllumajanduspoliitikat perioodiks 2004-2020. Olukord on kriitiline, sest tegeleda tuleb loodusressursside kahanemise, reostuse ja kliimamuutustega, mis panevad tuleviku toidukindlustatuse küsimärgi alla. Teisalt on majandusseis selline, et raha toetusmeetmeteks napib ja olukorra paranemist pole näha. Seega on äärmisel tähtis, et uus põllumajanduspoliitika oleks nii majanduslikult kui ka keskkonnanalaset efektiivne ja jätkusuutlik. IFOAMi ELi Grupp rõhutab, et mahepõllumajanduse toetus on üks parimaid ja efektiivsemaid vahendeid täitmaks põllumajanduse jätkusuutlikkuse eesmärke, vajades seega uues põllumajanduspoliitikas erilist tähelepanu. Samas ei vaatle IFOAMi ELi Grupp vaid kitsalt mahepõllumajandusega seotud aspekte, vaid kogu põllumajanduspoliitikat laiemalt.

IFOAMi ELi Grupp töötas aasta alguses läbi uue põllumajanduspoliitika rakendamise seotud ELi määruste eelnõud ja on teinud allolevad soovitusel.

Üldised soovitusel

1. Teise samba eelarve peaks moodustama kogu ÜPP eelarvest vähemalt 50% aastaks 2020, et tagada piisavad rahalised vahendid keskkonناسõbralike meetmete rakendamiseks.
2. Suurendada tuleks liikmesriikide paindlikkust tõsta raha I sambast (otsetoetused ja turukorraldus) II sambasse (maaelupoliitika - MAK), see peaks võimaldama liikmesriikidel suurendada II samba eelarvet 50%-ni juba aastal 2014.
3. II samba raha tõstmine I sambasse I samba toetuste riikidevaheliseks ühtlustamiseks ei saa olla aktsepteeritav. Selline mehhanism tuleks keelata.

I sammas

4. Otsetoetuste ülempiirid tuleks ühtlustada nii, et kõigis liikmesriikides oleks otsetoetuste ülempiir vähemalt

80% ELi keskmisest aastaks 2020.

5. Maksete regionaliseerimisel tuleb viia läbi sotsiaalne ja ökoloogiline hindamine.
6. Soodustada tuleks uusi tootjaid, kes pole varem võtnud kohustusi olenemata vanusest (ka üle 40).
7. Vaadata üle „aktiivse põllumajandustootja“ definitsioon, et toetus läheks tõesti tootjatele, mitte maaomanikele
8. I samba toetustele piirmäärade sätestamisega kokkuhoitud raha tuleks suunata II samba meetmesse, mis on seotud tootmise keskkonناسäästlikkuse parandamisega.
9. Maaelu toetuse arvutamise baasiks peaks olema tavatootmine ilma täiendavate nõueteta, nn rohestamise tulemuseks ei tohi olla väiksemad maksed mahetootmisele ja muudele keskkonnale kasu tootvatele meetmetele.
10. Kui otsetoetuste raha jääb kasutamata selle tõttu, et tootjad ei vasta rohestamise (kliima- ja keskkonناسihitusega maksed) kriteeriumidele, siis tuleks see raha suunata II sambasse, keskkonناسäästlike tegevuste toetamiseks.

11. Kultuuride mitmekesisuse kriteerium peaks olema selline, et ühe kultuuri pind ei ületaks 50% põllumaast ja vähemalt 15% peaks olema liblikõieliste all.

12. Kui rohumaid on üle 50%, siis tuleks külviks kasutada liblikõieliste-kõrreliste segu.

13. Segatüüpi taludel võib olla mitmeid alasid, mis kvalifitseeruvad EFAks (maa tootmisest välja jätmine ökoloogilistel eesmärkidel). Nt võiks ekstensiivsed rohumaad, kus loomühikute arv on alla teatud piiri, kvalifitseeruda EFA toetuse alla, nagu ka maastikuelemendid (põluservad, hekid, kiviaiad jms).

14. Püsirohumaade definitsioonis tuleks arvesse võtta rohumaa-ade mitmekesisust. Ajalooliste mitteküntud rohumaa-ade ja kõrge loodusväärtusega rohumaa-ade kaitsmine peaks olema kohustuslik

ja nende pinna vähendamine ei tohiks olla lubatud mitte mingitel tingimustel. Seal, kus püsirohumaad on tegelikkuses põllud, mis on välja võetud põllukultuuride või lühiajalise rohumaa kasvatamisest, võib teatud tingimustel neid tootmisse tagasi võtta, nt nõudega kasvatada seal külvikorras põldheina külvikorra mitmekesistamise meetmena.

15. Piirata tuleks tootmisega seotud toetusi, lahtiseotud toetused peaksid vabahtlike toetusmeetmete puhul olema eelistatud, samuti peaks olema suurem toetussumma piirmäär.

16. Kõigi vabatahtlike toetusmeetmete puhul peavad liikmesriigid kaasama keskkonnamõju kirjelduse. Komisjon peaks heaks kiitma ainult need meetmed, mille puhul mõju on positiivne või vähemalt neutraalne.

17. Väikeste tootjate skeemis peaks olema nõutud, et nad peavad vastama lihtsustatud nõuetele vastavusele, samas nõuded, mis puudutavad keskkonناسaitset ja loomade heaolu, peavad neile alles jääma.

II sammas

18. 50% kogu II samba rahast peab olema suunatud prioriteetidele 4 ja 5 (ökosüsteemide majandamine ja ressursisääst).

19. Mahepõllumajanduse, Natura 2000 ja Veedirektiivi meetmetel peavad olema senisest suuremad ELi poolse kaasfinantseerimise määrad: 80%, ning uutele (liitunud pärast 1.01.2004) liikmesriikidele 90%.

20. Mahepõllumajandus ja põllumajanduse keskkonnameetmed ja kliimameetmed peavad olema liikmesriikidele kohtustuslikud. Mahetootmise toetamine nii üleminekuajal kui ka pärast seda peab olema kindlasti kohustuslik.

21. Mahepõllumajandus (kui keskkonناسa ja kliimameede) peab olema spetsiifiliselt märgitud kui prioriteet nõustamisteenuste, investeeringute, kvaliteedikava-

de ja tootjagruppide meetmete juures. Investeeringumeetmete puhul peaks mahetootjatele võimaldama 20% suuremat toetustmäära.

22. Iga riigi maaelu arengukava (MAK) peab sisaldama selgitust, kuidas saavutada sünergiat mahepõllumajanduse ja teiste maaelu arengu meetmete vahel, et saada parim keskkonnanalane ja majanduslik tulemus.

23. EIP (Euroopa Innovatsioonipartnerlus) produktiivsuse ja jätkusuutlikkuse edendamiseks peab edendama tevikklike ja jätkusuutlikke innovatsioonilähemisi, kus mahepõllumajandusel peab olema tähtis roll.

24. I samba turuinstrumentid tuleb arendada nii, et need võimaldavad turu stabiliseerimist ja õiglasi hindu tootjatele, mitte ei tekita kalleid riskijuhtimise (põllumajanduskindlustuse) meetmeid II samba alla. Riskijuhtimine ei peaks olema II samba instrument.

25. Tootjate osalemise toetamine kvaliteedikavades (sh mahepõllumajandus) peaks olema võimalik ilma ajaliste piiranguteta (mitte kuni 5 aastat).

26. "Koostöö" ja "tootjagruppide" meetmete all peaks olema mahetootmine prioritseeritud.

27. Loomade heaolu meede peaks sisaldama mitmeaastaste kohustuste võimalust.

Kogu dokumenti saab lugeda: www.ifoam.org/about_ifoam/around_world/eu_group-new/positions/Papers/pdf/Position_IFOAMEU_CAP_Proposals_Final_13012012.pdf

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse "Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta" ettepanek: ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com627/627_et.pdf

TOIMETUS

Koostöökogu lahkab uut põllumajanduspoliitikat

Mahepõllumajanduse Koostöökogu on juba mitmeid aastaid olnud partneriks Põllumajandusministeeriumi mahebüroole mahesektori seisukohtade edastamisel ja mahepõllumajanduse arendamisega seotud tegevuste kavandamisel. Sel aastal tellis ministeerium kaks kahepäevast seminarit, et arutada Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meetmete mõju mahepõllumajanduse sektorile ja kavandada tegevusi aastateks 2014-2020. Seminarid korraldas Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, toetas Euroopa Liit. Seminarid toimusid 17.-18.06 Viljandis ja 31.07-01.08 Jõgevamaal. Kohal olid peaaegu kõik Mahepõllumajanduse Koostöökogu liikmesorganisatsioonid, lisaks veel Põllumajandusministeeriumi ja Põllumajandusameti esindajad, nõustajad, teadusasutuste esindajad.

17. juunil tutvustasid Merit Mikk ja Airi Vetemaa ELi ja Eesti 2020 strateegiat, ELi maaelu prioriteete, uue toetusperioodi maaelu arengu määruse eelnõud, IFOAMi ettepanekuid ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) reformi osas ning Eesti uue toetusperioodi maaelu arengukava (MAK) SWOT analüüsi ja MAKi eesmärgi. 18. juunil andsid Mati Mõtte ja Merit Mikk ülevaate MAK erinevate meetmete kasutamisest aastatel 2007-2011. Järgnesid arutelud Põllumajandusministeeriumi juhitud MAK 2014-2020

ettevalmistavas juhtkomisjonis valminud SWOT analüüsi ja eesmärkide teemal ning mahepõllumajanduse edasise arengu tagamiseks vajalike meetmete üle. Lisaks kitsalt mahepõllumajandusega seonduvale räägiti MAKi oodatavast mõjust laiemalt.

31.07-01.08 peetud seminaril võeti esimesel päeval arutada sellised põllumajandust toetavad teemad, nagu teadus, nõustamine ja koolitus. Teisel päeval olid kõne all investeeringutoetused: tootmine, töötlemine, muud (nt alternatiivne energia), koostöö ja ühistegevus ning keskkonna- ja kliimatoetused.

Teravalt tõstatus kodumaiste rakendusuringute olulisus – ja tegelikult praegune vähesus. Hädavajalik on meie põllumajandusteadlaste kaasatus rahvusvahelistesse teadusvõrgustikesse ja koostööprojektidesse, nagu nt CORE-Organic projektid. Rõhutati, et uus MAK peaks tootjate-teadlaste koostööd kindlasti toetama. Küll aga võib karta,

et asi ei edene, kui sarnaselt praegusele meede 1.7.1 toetusele jääb tootja kanda suur protsent uuringute kuludest. Järgmisel perioodil peaks MAKi kaasrahastamine olema kindlasti suurem. Koolituse osas on olukord parem, kuid selge on see, et napib teatud valdkondade kohalikke erialaspetsialiste ja vajadus välislektorite järele on jätkuvalt olemas. Nõuandesüsteemi osas arutati, milline võiks olla selle edasine areng, kuidas leida juurde uusi nõustajaid ja ärgitada tootjaid rohkem nõuandeteenust kasutama. Pakuti välja ka mahepõllumajanduse tasuta infoliini käivitamine. Investeeringutoetuste osas on kindlaks ettepanekuks suurem kaasrahastamine määr mahepõllumajandusega seotud projektidele, seda nii tootmise kui ka töötlemise puhul. Samuti rõhutati koostöövajadust ja sellega seotud projektide tähtsust. Koostöökogu kavatses teha oma ettepanekud ka põllumajandusministeeriumile.

Foto: T. Lind

Mahepõllumajandusliku tootmise toetuse arutelu korraldatakse eraldi 1-päevase seminarina septembris.

Tehtud ettepanekutest anname detailsema ülevaate Mahepõllumajanduse lehe järgmistes numbrites.

Koostöökogu organisatsioonide kontakte vaata www.maheklubi.ee

Aruteluhoos on Margo Mansberg Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutusest, Tõnu Kriisa Eesti Biodünaamika Ühingust ja Elen Peetsmann EMÜ Mahekeskusest

TOIMETUS

uudised

Euroopa maheköögiviljaaed Andaluusia

Lõuna-Hispaanias Andaluusias toodetud kvaliteetse maheköögivilja järgi on teistes Euroopa riikides suur nõudlus, neisse eksporditakse 85% kogu toodangust. Ekspordist 90% on otse tarbijale mõeldud tooted, tööstusele tooraineks müüakse vaid 10%.

Hispaania põllumajandus ja toidutööstus, eriti Andaluusia oma, on rahvusvaheliselt kõrgelt tunnustatud, modernne ja innovaatiline. Sageli on kohalike kontrollorganisatsioonide nõuded mahetootmisele rangemad ELi nõuetest, lisaks sellele järgib suur osa maheettevõtetest ka teisi garantiisüsteeme, nagu nt IFS, BRC, EUREPGAP, ISO 9001:2000 (kvaliteet), ISO 14001:2004 (keskkond).

Hispaania on tõusnud Euroopas juhtpositsioonile mahemaa pindala poolest. 1,6 miljonist mahemaa hektarist 53% asub Andaluusias. Kõige suurema pinna võtavad seal enda alla teraviljad, kaunviljad, tehnilised kultuurid ja rohumaad (kokku 63 047 ha), järgnevad oliivikasvandused (49 420 ha). Samas on majanduslikult kõige tähtsamad köögiviljad, tsitruselised ja puuviljad, mis annavad maheettevõtete toodangust 28%. Loomakasvatuses on esikohal lihavedelad, järgnevad lambad.

Allikas: *ifoam.org*

IFOAM: seemnete turustamise õigusaktid pärsivad sortide mitmekesisust

Euroopa Kohus avaldas käesoleva aasta juulis otsuse seoses haruldaste sortide seemnete kasutamise keerukusega ja kinnitas, et ELi praegused seemnete turustamise alased õigusaktid on ajakohased ja põhjendatud. „See otsus ei ole hea uudis neile, kes soovivad oma toidulaua näha laia valikut värvikaid ja maitsvaid tomateid ning pipraid,“ kommenteeris Dorota Metera, IFOAMi ELi grupi asepresident.

Dorota Metera hinnangul seavad ELi seemnete alased õigusaktid jätkuvalt ebasoodsamasse olukorda traditsiooniliste sortide turustamise ja soodustavate homogeensete suuremahuliste kasvatamist. Euroopa Kohus ei ole seemnekasvatavate muret kahjuks lahendanud. Tarbijad ja tootjad peavad nüüd nõudma oma toidule omandiõigust. IFOAMi ELi grupp kutsus üles nõudma seadusandlust, mis soodustaks mitmekesisust meie taldrikutel, tervislikku toitu kõigile ja mitmekesisid maastikke.

„Kohalike kultuurtaimede mitmekesisus on meie pikaajalise toiduohutuse aluseks. Kliimamuutused, uued taimekahjurid või isegi uued allergiad võivad nõuda tulevikus taimesortide kasutamist, mida me praegu ei pruugi nende spetsiifiliste geneetiliste omaduste tõttu oluliseks pidada,“ lisas Antje Kölling, IFOAMi ELi grupi poliitikajuht. „FAO hindab, et 75% kohalikest sortidest kogu maailmas on viimase 100 aasta jooksul kadunud. See suundumus tuleb kiiresti tagasi pöörata.“

Allikas: *www.ifoam.org*

USA: mahetoidu müük kasvas 2011. aastal ligi 10%

Ameerika mahekaubanduse ühingu (OTA) andmetel oli mahetoidu käive USAs 2011. aastal umbes 29 mld USA dollarit (22 mld eurot). See moodustab umbes 45% maailma mahetoodete turust ja 4,2% USA toiduturust. Mahetoidu müük kasvas 9,4% võrreldes eelmise aastaga. Lisaks spetsialiseerunud poodidele müüvad mahetooteid ka igat tüüpi tavapoed, kuigi tootevalik on enamasti piiratud ja poed ei pööra neile piisavalt tähelepanu.

Allikas: *organic-market.org*

Maheturg Taanis

Iga taanlane kulutas mahetoidule 2010. aastal 142 eurot, olles sellega mahetoidu tarbimises maailmas teisel kohal (Šveitsis 153, Austrias 118 ja Saksamaal 74 eurot). Mahetoodete müük on viimastel aastatel vaatamata keerukale majandusolukorrale järjepidevalt kasvanud: 2009. a 6%, 2010. a 4% ja 2011. a 7%. Käesolevaks aastaks on prognoositud kasvu isegi üle 12%.

Kõige populaarsemad mahetooted on kaerahelbed, piim ja munad. 2011. a oli 41% müüdud kaerahelvestest, 29% piimast ja 23% munadest mahetoodang.

Suurem osa mahetoodetest leiab oma tee tarbijate toidukorvi supermarketites, odavkettides ja kaubamajades. 2010. aastal moodustas nende käive kogu maheturu käibest 79%, kokku 685 mln euro väärtuses. Müügikanalites, nagu talupoed, turud, tervisetoote poed jms, oli mahetoodete käive kokku vaid ligi 70 mln eurot.

GfK andmetel oli 2010. a suurima mahetoidu käibega supermarketikett Netto, kelle osa kogu mahetoiduturu käibest oli 16%, järgnesid COOP, SuperBrugsen ja Kvickly. Kui vaadata mahetoidu osa poeketi enda käibest, siis oli juhtpositsioonil Irma, kus mahetoit moodustas käibest 24%.

Hästi läheb Taani mahetoodang ka eksporditurgudel. Vaid nelja aastaga on eksport kolmekordistunud. Suurima ekspordipotentsiaaliga on liha, piim ja munad. Suurim turg on Saksamaa, kuhu läheb peaaegu pool Taani mahetoidu ekspordist. Taani valitsus on eraldanud aastateks 2012-2013 kokku 2,7 mln eurot mahetoidu ekspordi edendamiseks.

www.organicdenmark.dk

üritused

25.-26. november 2012

Meat and milk quality from organic and conventional farming systems

NJF Seminar 454

Sigulda, Latvia
biolab.sigra@lis.lv
www.njf.nu

1.-2. november 2012

Scientific Seminar on Organic Food - open, critical and collaborative approaches

Mikkeli, Finland

ruralia-instituutti@helsinki.fi
www.helsinki.fi/ruralia/Organic-Food2012/index.htm

5.-7. juuni 2013

2nd International Conference on Organic Food Quality and Health Research

Warsaw, Poland

info@fqh2013.org
www.fqh2013.org/home1.html

trükised, internet

Liisi talu

Autor Anne Luik

Välja andnud Eesti Maaülikool projekti Beras Implementation raames, 2012, 38 lk. Toetab Euroopa Liit.

Eelkooliealistele ja nooremale koolieale mõeldud raamatuke räägib loo mahetalu peretütrest Liisist. Lastele mõistetavas keeles selgitatakse mahepõllumajanduse põhimõtteid ja igapäevast toimimist.

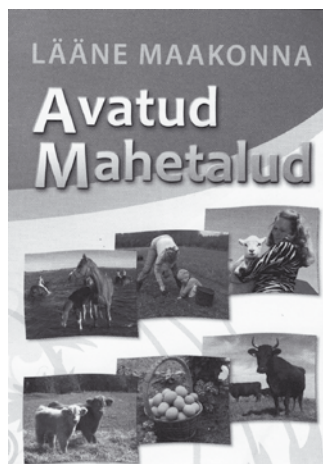
Trükist on võimalik saada EMÜ Mahekeskusest, kontakt elen.peetsmann@emu.ee. Internetis on trükis saadaval www.maheklubi.ee

www.maheklubi.ee

Mahepõllumajanduse veebikeskkond www.maheklubi.ee ootab lugema mahepõllumajanduse infot ja uudiseid meilt ja mujalt.

Siit leiab teavet teadusuuringute, projektide ning koolituste ja muude sündmuste kohta ning enamiku Eestis välja antud mahepõllumajanduse trükistest, sh Mahepõllumajanduse Lehe.

Lääne Maakonna Avatud Mahetalud

Koostaja Saare Mahe MTÜ, väljaandja MTÜ Läänemaa Mahetootjate Selts, 2012. Toetab Leader programm.

A3 suuruselt voldikult leiab 12 Läänemaa mahetalu lühikese tutvustuse ning kaardilt nende asukohad. Avatud mahetalud ootavad huvilisi külla.

Trükist on võimalik saada Läänemaa Mahetootjate Seltsist, kontakt lauriantu@lauriantu.ee Internetis on trükis leitav www.maheklubi.ee.

Trükise koostaja Saare Mahe MTÜ on valmis aita ka teiste maakondade mahetootjate kohta kaardi koostamisel, kontakt aivar.kallas@gmail.com.

Maheklubi on nüüd ka

Facebookis.

Ootame külastama ja sõbrunema :-)

Väljaandja:
Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Tuglase 1-6, 51014 Tartu
Tel 742 2051, faks 742 2746
e-mail: mahepm@gmail.com

The Newsletter publishes overviews, research articles, news and practical advice on organic farming.
Trükk: Ecoprint AS

Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond: Euroopa investeringud maapiirkondadesse